

“Pedro Urraca es va morir fracassant”

Com comença aquesta història?

—Doncs comença a la redacció d'EL TEMPS, quan el director va venir amb un nom, Pedro Urraca, i va dir: és un personatge nefast i molt important per a la història de Catalunya i no en sabem res; mirem a veure si estirem el fil. I, partint d'una esquela, vam buscar la família, la vam trobar i vam entrevistar-ne el fill i la néta. Amb les quatre dades que ens van donar, vam començar a remenar arxius i vam arribar al punt de tenir els dietaris de Pedro Urraca i tants detalls de la seva vida com tenia el fill a la memòria. No els havia explicats mai a ningú. Amb tota aquesta informació, vam publicar un reportatge extens.

—I després va venir el llibre.

—Em vaig plantejar de plasmar tot això en un llibre on la matèria primera fos la recerca periodística i que anés més enllà, també, que denunciés un aspecte que diferencia l'estat espanyol respecte de moltes democràcies europees: que un personatge com Urraca hagi passat del franquisme a la democràcia d'una manera totalment natural. Perquè va continuar treballant per a l'estat, cobrant una nòmina de l'estat i reprimint a l'exterior qual-sevol persona que no estigués totalment d'acord amb l'estat. S'hi havia dedicat durant el franquisme, empaitant republicans i comunistes i ho va continuar fent en període democràtic, també amb els comunistes i amb suposats membres d'ETA.

—Abans de la vostra investigació, ni tan sols no se'n coneixia el rostre. **Quin personatge trobareu, estirant el fil d'aquell misteri que era Pedro Urraca?**

—Esperava trobar-me un policia franquista que complís els requisits, i em vaig trobar un personatge que no tenia gens clara la seva ideologia. Als dietaris es veu que té un batibull ideològic notable. Era, en canvi, una persona molt calculadora, molt oportunista, disposada a donar suport a la causa que fos per tal

Gemma Aguilera (Sant Boi de Llobregat, 1979), periodista d'EL TEMPS, ha guanyat el premi Joan Fuster d'assaig amb 'Agent 447'. És la vida del policia Pedro Urraca, un personatge fins ara envoltat de misteri, l'home que va detenir el president Companys.

d'arribar a tocar poder. Té, per exemple, com a amic íntim Serrano Suñer i, quan la dictadura el destitueix, el deixa estar i en busca uns altres que li donin projecció.

—Avui centra el nostre interès perquè va detenir el president Lluís Companys.

—És clar. La importància del personatge no ve d'ell. Hi va haver moltíssims policies franquistes que també es van abocar a aquella feina. Però ell va ser qui va detenir i interrogar el president Companys, qui el va lliurar a les autoritats espanyoles perquè posteriorment fos afusellat. La meua sorpresa és que, per alguna raó, el president el va marcar.

—Sí?

—És l'única referència que fa de les seves víctimes, i va detenir molts càrrecs polítics republicans. Però en els seus dietaris només parla de Lluís Companys. A més a més, remarca que estava disposat a morir pels seus ideals, que se sacrificava pel seu país. Això el va sobtar. Quaranta anys després de l'afusellament

del president, Urraca mateix es compra un llibre, *La tràgica mort de Companys*, se'l llegeix i, com a punt, hi posa una fotografia molt important: la del president a la frontera d'Hendaia.

—Que havia fet ell mateix.

—Sí. I la va enviar a la dona de Companys per dir-li: jo l'he lliurat viu, no vull tenir càrrec de consciència sobre això. Tot i que tant ell com el president sabien que d'allà no en sortiria.

—Al llibre, a més d'explicar, òbviament, aquesta història, realitzeu un acurat retrat del personatge.

—L'accés als dietaris ha estat la clau per a poder retratar un personatge complex. Un dels trets que en sobten, potser, és que donava molta importància a l'amor que no va rebre de la seva família. Tenia un veritable trauma. Als dietaris continuava instint que no havia estat un fill volgut, que la seva família mai no l'havia estimat. I després va traslladar tota aquesta relació familiar convulsa al seu fill. Va ser un personatge turmentat per aquesta falta d'amor. Fins i tot dubtava que la seva dona l'hagués estimat mai.

—Comprendreu que no ens faci cap pena...

—És clar. És un desgraciat. Un desgraciat dolent. Però hi ha una petita recompensa, en aquesta història, al final: ell pretenia que se li reconegués tota la feina que havia fet per a l'estat espanyol. Fa balanç abans de morir-se, parla de tots els anys de feina al servei de l'estat, i demana explícitament un reconeixement públic de la seva feina. I mai no li arriba. Finalment es mor malalt, absolutament arruïnat i sense cap amic. Tots els seus amics eren amb ell per interès, també, pels diners i els contactes que tenia. És un final que, d'alguna manera, el posa al seu lloc. Tota la vida s'havia dedicat a buscar un reconeixement que no va arribar. Tenia, de fet, una obsessió fins i tot malaltissa per a aconseguir reconeixement per part dels altres. Però la seva vida va ser mediocre, incompleta. I es va morir fracassant.

—És curiós que un personatge com ell faci un dietari.

—Sí. I hi ha dues qüestions que en sobten: en el moment que coneix la seva dona, que era francesa, canvia d'idioma i escriu íntegrament en francès. Amb molta correcció. L'altra qüestió és que resulta que hi posa molta poesia, moltes flori-

tures. Hi ha descripcions que sorprenen. Escrivia poemes d'amor a la seva dona, li enviava cartes realment emotives, va tenir diverses aventures sexuals i les descrivia amb detalls molt ben explicats. Jo crec que precisament perquè estava tan turmentat interiorment aboca en els dietaris tot allò que no pot explicar als seus amics ni a la seva dona. I remarca: això no ho ha de llegir mai ningú.

—**Què hi feia un personatge que sembla llest però més o menys mediocre, a la reunió a Hendaia entre Franco i Hitler?**

—Sí, és això: més que no pas intel·ligent, llest. La seva presència allà és una altra cosa que em va colpir. La clau és que es va saber apropar a Serrano Suñer, el germanòfil del franquisme. Quan el règim no tenia clar si s'havia d'atansar als alemanys, ell, que era molt servil, li refermava sempre les seves idees. Va aconseguir que el ministre el portés, com si diguéssim, de segon, a les reunions internacionals. I és curiós perquè ell era un policia amb categoria baixa, un agregat a l'ambaixada. Però va saber jugar molt bé fins a posar-se a primer nivell.

—**Quan heu dit que va acabar arruïnat significa que abans havia guanyat molts diners?**

—Havia fet diners de manera absolutament il·lícita. El seu sou oficial era elevat per al moment, però es corresponia amb la seva categoria. Què passa? Que aconseguia ingressos mitjançant extorsions als jueus i robatoris de joies i de diners. Als republicans que detenia, la primera cosa que els feia era buidar-los la cartera i prendre'ls totes les joies. A partir d'aquí, la cosa es va anar complicant perquè la seva dona també era molt afeccionada a extorquir jueus. Van aconseguir una gran fortuna amb això. Més endavant també va començar a ficar la mà a la caixa a l'ambaixada de Brussel·les. Però quan va tornar a Madrid es va trobar que li van reclamar deutes d'Hisenda, que s'havia retirat i, per tant, ja no tenia sou... Per a portar el nivell de vida a què estava acostumat, va buidar el compte corrent. Va arribar un punt que, com explica el seu fill, ni tan sols tenien diners per a menjar. Tots els seus amics, aquells grans oficials alemanys que vivien a Madrid, van desaparèixer, de cop. El personatge ja no interessava.

PRETATS I CAMPS

—**I el fill? Com us hi heu relacionat?**

—Em va costar de localitzar-lo, però un dia li vaig trucar i vaig demanar si ell era el fill de Pedro Urraca. Es va produir un silenci molt molt bèstia, i em va dir: sí. Jo aleshores li vaig explicar qui era i que li volia demanar si em podia ajudar a trobar detalls de la vida del seu pare. Ell, al començament, s'hi va negar en rodó. M'ha costat molt, de guanyar la seva confiança. Amb les quatre pinzellades que em va donar d'entrada, vam poder publicar el primer reportatge, vam deixar que el tema reposés una mica, i al cap

d'un parell de mesos vaig reprendre el contacte. Ens vam trobar i vam poder parlar. Ell havia dut a terme un procés per a assumir allò que havia fet el seu pare, va decidir que ho volia explicar i tot va començar a rodar.

—**Fins al punt que ha cedit tot el material a l'Arxiu de Catalunya.**

—Sí. Ha fet un gran gest de dignitat, totalment desinteressat. Un gest que, diguem-ho clar, no ha fet l'estat espanyol, que encara considera legal el consell de guerra contra el president Companys.

Núria Cadenes